

PROGRAM

de activitate al candidatului Valeriu Cușnir la concursul de suplinire a funcției de director al Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

I. PRELIMINARII

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei este o organizație de drept public din sfera științei și inovării, creat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.270 din 18.04.2013, are drept scop primordial efectuarea cercetărilor fundamentale și aplicative în domeniul dreptului, securității naționale și ordinii publice, relațiilor internaționale, reintegrării țării și integrării europene precum și dezvoltarea socială și politică a societății contemporane din Republica Moldova.

Republica Moldova este în proces activ de asociere la Uniunea Europeană, perioadă marcată de mai multe reforme ce vizează dezvoltarea și consolidarea instituțiilor puterii de stat, pe de o parte, iar, pe de altă parte, democrația și pluralismul politic, drepturile și libertățile omului, economia de piață și alte valori social-umane inedite statului de drept.

Este de remarcat că construirea unei societăți democratice în Republica Moldova este un proces anevoios, însoțit de promovarea reformelor social-economice, instituționale și judiciare, de sporirea mecanismelor de asigurare a drepturilor și libertăților omului, de armonizare a legislației la standardele europene și internaționale, opțiunea fiind statul de drept în cadrul Uniunii Europene.

În acest context, Institutului de Cercetări Juridice și Politice (ICJP) al Academiei de Științe a Moldovei îi revine un rol aparte, or cercetarea științifică pe segmentul științelor juridice, politice și sociologice capătă adevărate valențe, devenind un esențial suport de asistență în soluționarea celor mai stringente probleme privind dezvoltarea politică și socială a țării.

II. OPORTUNITĂȚI DE CERCETARE A PROCESELOR SOCIAL-POLITICE DIN ȚARĂ

Realitățile existente pun în evidență un ansamblu de probleme cu caracter socio-economic, politic și juridic, în măsură să aducă atingere proceselor de integrare europeană și de afirmare a statului de drept. Or, existența unui regim secesionist de facto în raioanele de Est ale Republicii Moldova știrbesc din suveranitatea statului și periclitează securitatea națională; escaladarea conflictului armat din Ucraina - țară vecină, constituie o amenințare serioasă pentru întreaga regiune, evident și pentru Republica Moldova; creșterea criminalității, pe de o parte, și activitatea inefficientă a organelor de ordine publică, pe de altă parte, generează instabilitate și insecuritate; regimul de embargo, de taxe privind comerțul cu Federația Rusă cât și alte restricții

discriminatorii prejudiciază considerabil statul și producătorul autohton; elita politică națională nu corespunde așteptărilor majorității cetățenilor, fiind necesară ameliorarea acesteia și identificarea (promovarea) unor noi lideri capabili să consolideze societatea spre progresul social și economic; avansarea decalajului dintre diferite păaturi sociale și lipsa unei colectivități mijlocii dezvoltate, alimentează tensiunea în relațiile social-politice din țară; instituțiile statale nu se bucură de încrederea populației; prezența unui proces legislativ de amploare, dar nu pe măsură și funcționalitatea legilor; intervenția statului în sfera relațiilor economice nu este în corelație cu spiritul principiilor economiei de piață; justiția națională implică restanțe (lipsa încrederii în justiție, corupția în justiție, cazurile pierdute la CtEDO); lipsa unei politici manageriale în domeniul resurselor umane; delimitarea vagă a competențelor dintre administrația publică centrală și administrația publică locală; restanțe privind accesul la informație și monopolizarea mass-media etc.

Discrepanțele dintre cadrul juridic european și legislația și jurisprudența națională cauzează daune regimului de protecție a drepturilor și libertăților omului și afectează întreg procesul de justiție, fapt care determină realizarea cercetărilor științifice adecvate în vederea consolidării potențialului legislativ și instituțional al statului, precum și din perspectiva fortificării sistemului de justiție prin asigurarea funcționalității legilor și protejarea drepturilor și libertăților omului.

O oportunitate aparte ține de aderarea comunității științifice din Republica Moldova la spațiul european de cercetare, fapt care urmează a fi valorificat prin inițierea proiectelor științifice, în comun cu partenerii, în cadrul Programului „Orizont-2020”. În acest context, se impune extinderea sferei de cooperare cu partenerii din Europa, CSI și din alte state.

Oportunitatea cercetărilor urmează a fi marcată și de necesitatea preluării celor mai bune practici în domeniul cercetărilor științifice fundamentale existente în alte state europene și nu numai.

III. OBIECTIVE STRATEGICE

- asigurarea gestionării raționale a resurselor umane, financiare și materiale în scopul sporirii eficienței utilizării lor;

- concentrarea resurselor umane, financiare și materiale spre cercetarea segmentelor științifice majore în domeniile dreptului, securității naționale și ordinii publice, a relațiilor internaționale, a reintegrării țării și integrării europene precum și a dezvoltării sociale și politice soluționarea cărora ar contribui la rezolvarea unor probleme cu care se confruntă societatea din Republica Moldova în prezent;

- sporirea impactului cercetărilor științifice în domeniul social-politic asupra dezvoltării societății contemporane, educației civice și creșterii activismului politic și juridic al cetățenilor, îndeosebi a tineretului, modernizării sociale și politice a statului.

IV. DIRECȚII PRIORITARE CE NECESITĂ ASISTENȚĂ ȘTIINȚIFICĂ ȘI OBIECTIVE DE REALIZAT

Direcții prioritare:

- 1) Dezvoltarea cadrului juridic și instituțional și valorificarea opțiunii de integrare europeană a Republicii Moldova.
- 2) Soluționarea diferendului transnistrean.
- 3) Reformarea sectorului de securitate națională; reforma judiciară; reforma constituțională; reforma electorală.
- 4) Dezvoltarea societății civile și a colectivității mijlocii.
- 5) Inițierea sondajelor operative (call-center).
- 6) Consolidarea coeziunii interetnice.
- 7) Ordinea publică, prevenirea și combaterea criminalității și fenomenului corupției.

Obiective de realizat:

- Cercetarea structurii sociale a colectivității din țară în condițiile transformărilor profunde multidimensionale, care se produc la sfârșitul anilor '80 ai secolului XX.
- Fundamentarea unor soluții fezabile, în baza practicilor internaționale și realităților regionale, de reglementare a conflictului din raioanele de Est ale Republicii Moldova.
- Analiza și evaluarea sectorului național de securitate prin abordarea multidimensională a amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților.
- Analiza și evaluarea științifică a reformelor instituționale și de drept, funcționalității organelor puterii de stat și regimului de protecție a drepturilor omului.
- Evaluarea științifică a politicii externe a Republicii Moldova după adoptarea Declarației de Independență, determinând realizările și insuccesele.
- Cercetări științifice fundamentale asupra relațiilor interetnice existente, identificarea problemelor de natură să aducă atingere coeziunii interetnice și elaborarea recomandărilor științifice privind măsurile de consolidare a coeziunii interetnice.
- Analiza criminologică a infraționalității în ansamblu și pe tipuri de infracțiuni precum și elaborarea recomandărilor științifice privind măsurile de ameliorare a situației, de înlăturare a cauzelor și condițiilor care favorizează săvârșirea infracțiunilor, precum și de

sporire a ansamblului antiinfracțional și anticorupțional (în particular elaborarea unor pronosticuri criminologice).

- Cercetări privind ocrotirea juridico-penală a procesului electoral, elaborarea recomandărilor științifice privind sancționarea faptelor ilicite și sporirea măsurilor antifraudă.
- Cercetări sociologice operative de tip *call-center* privind opinia publică a diferitor grupuri sociale vis-à-vis de anumite evenimente, procese social-politice ect.

Obiective adiacente:

- consolidarea potențialului științific în domeniile cercetărilor juridice, relațiilor internaționale, sociale, sociologice și politice ale dezvoltării Republicii Moldova;
- pregătirea cadrelor de înaltă calificare în domeniile dreptului, sociologiei și științelor politice;
- oferirea consultanței științifice autorităților publice, centrale și locale;
- avizarea proiectelor de legi și a altor acte normative privind politica științifică, viața socială și culturală a țării la solicitarea autorităților publice;
- contribuții la perfecționarea cadrului normativ în domeniul cercetării prin masterat și doctorat;
- elaborarea în colaborare cu facultățile universităților a standardelor educaționale și ocupaționale ale specialistului.

Obiective și activități de neamânat:

- elaborarea proiectelor instituționale și participarea la concursuri pentru perioada 2015-2018;
- elaborarea unor proiecte cu finanțare extrabugetară (în comun cu Ministerul Justiției, Camera de Comerț și Industrie) privind dezvoltarea instituțiilor de drept, în speță a arbitrajului comercial, precum și proiecte speciale cu finanțare externă;
- elaborarea pachetului de propuneri în vederea ajustării cadrului normativ privind desfășurarea, în baza contractelor încheiate cu persoane juridice și fizice, activității de consultanță, de avizare și expertizare contra plată;
- optimizarea structurii ICJP în vederea valorificării mai eficiente a potențialului cercetătorilor și perfecționării actului managerial;
- consolidarea potențialului uman al Centrului de Cercetări Strategice din cadrul ICJP.

V. CADRUL JURIDIC ȘI MANAGERIAL PRIVIND ÎNDEPLINIREA SARCINILOR ȘI FUNCȚIILOR INSTITUTULUI DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE AL AȘM

Suport legal pentru exercitarea funcției de director al organizației de drept public din sfera științei și inovării, precum este Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM, servește Codul cu privire la știință și inovare, statutul ICJP precum și alte legi și acte normative aferente. În acest context, atribuțiile directorului organizației din sfera științei și inovării sunt stipulate în mod expres în limitele art. 138 din Cod și precizate în art. 74 al Statului ICJP.

Prioritară și de largă amplitudine este norma expusă la lit. a), art.138 din Cod și alin.1) pct.74 din Statut: „Directorul organizației din sfera științei și inovării **realizează managementul** organizației și asigură funcționarea ei eficientă în baza statutului și a contractului individual de muncă”. Rezumativ, în doctrină, managementul înseamnă „arta de a conduce,” iar „arta” la rândul său presupune competență profesională, capacități de organizare, calități personale adecvate și experiență. De o semnificație similară este și prevederea de la lit. m) a art.138 din Cod, respectiv alin.13, pct.74 din Statut: „Directorul este responsabil de eficiența activității organizației, de buna administrare a resurselor umane, materiale și financiare, conform legislației în vigoare”.

Normele invocate marchează de fapt exigențele principale privind funcția de director al organizației de drept public din sfera științei și inovării, în speță a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM.

O teză prioritară privind actul managerial în cadrul ICJP vizează descentralizarea acestuia.

Astfel, având în vedere că cercetările științifice în cadrul organizațiilor de drept public din sfera științei și inovării se organizează și se desfășoară în cadrul programelor de stat, proiectelor de cercetare (instituționale, cu cofinanțare, extrabugetare, cu finanțare din afara țării, etc.) considerăm necesar de a spori rolul directorului de program, proiect: delegarea prerogativei de a decide privind alocațiile financiare de proiect, cheltuielile prioritare, stimularea materială a membrilor echipei de proiect, economii și utilizarea acestora, etc. Bineînțeles, urmează să sporească și responsabilitatea directorilor de programe, proiecte pentru gestionarea mijloacelor, dar și pentru cercetările științifice coordonate.

O altă teză prioritară vizează sporirea relevanței sociale a cercetării științifice din cadrul AȘM, ICJP, prin operarea unor studii analitice tematice pluridisciplinare, în mod operativ, privind cele mai recente evenimente sociale, politice, juridice și punerea în circuitul public al rezultatelor acestora recurgându-se la mijloacele moderne de comunicare. În contextul relevanței sociale a cercetării științifice, se înscrie și mediatizarea mai pe larg a rezultatelor cercetării

științifice, practicarea mai pe larg a conferințelor, seminarelor, meselor rotunde, etc. Viziunea noastră la acest capitol este de a susține și de a promova programul „Cercetare performantă în serviciul societății” lansat în Academia de Științe a Moldovei.

În vederea ridicării imaginii ICJP, se impune intensificarea cooperării științifice cu entitățile similare din statele UE, CSI și din alte regiuni. Sunt rezerve de valorificat și în interacțiunea cu instituțiile de cercetare și de învățământ din țară, dar și cu autoritățile centrale și locale.

Un factor favorabil activității de cercetare științifică dar și manageriale, ține de cadrul normativ al organizației din sfera științei și inovării (ICJP), în speță regulamentele – privind premiarea și ajutorul material cercetătorilor științifici; privind stabilirea sporurilor pentru eficiență; privind atestarea personalului, de ordine interioară, fișele de post, planurile de activitate, alte acte aferente, care urmează a fi perfecționate și ajustate la legislația în vigoare.

Este importantă, din perspectiva dezvoltării ICJP, perfecționarea sistemului de selectare a cadrelor de cercetători științifici, selectare, care trebuie să aibă la bază un sistem obiectiv de criterii ce ar pune în evidență: competența profesională, calități de cercetare, capacități de muncă în echipă, capacități de comunicare și bineînțelese experiență.

De o semnificație majoră sunt rezervele interne – condițiile de muncă a cercetătorilor, programul zilei de muncă, dotarea cu mijloace (calculatoare, imprimante etc.), relațiile de comunicare în colectiv, atmosfera psihologică, care urmează a fi în centrul atenției directorului, dar și al echipei de conducere.

În activitatea managerială considerăm necesară promovarea consecventă a următoarelor principii:

- *adoptarea deciziilor în conformitate cu standardele etice;*
- *transparență deplină în utilizarea resurselor materiale și financiare;*
- *atragera tinerilor în cercetare, stimularea, susținerea și promovarea lor;*
- *susținerea și stimularea performanței.*

În final, o cugetare din greacă, pe care o împărtășim, sesizează faptul că „Un conducător trebuie să țină minte trei lucruri: mai întâi că el conduce oameni; al doilea, că îi conduce după legi, și al treilea, că nu conduce totdeauna”. [Agathon, la Stobaeus, *Flor.*, 46, 24]

Valeriu CUȘNIR ,
prof.univ., dr.hab.,
candidat la suplinirea funcției de director al ICJP al AȘM